

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.80](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.80)

УДК 657.471.12:331.214.72

*Н. Б. Кащена,
к. е. н., професор, професор кафедри фінансів, аналізу та страхування,
Харківський державний університет харчування та торгівлі*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ АВІАКОМПАНІЙ В УМОВАХ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

*Nataliia B. Kashchena,
Candidate of Economic Sciences, Professor
Kharkiv State University of Food Technology and Trade*

ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF COSTS OF AIR COMPANIES IN CONDITIONS OF LEGISLATIVE CHANGE

У статті удосконалено методичні підходи бухгалтерського обліку соціальних витрат в частинні елементів методу: документування, бухгалтерський баланс та звітність. Доведено, пріоритетність соціальних витрат в системі управління витратами підприємства в умовах соціально-орієнтованого підприємництва. Здійснено контент-аналіз наукових публікацій щодо класифікаційних ознак соціальних витрат підприємства. Запропоновано у системі управлінського обліку Звіт «Про соціальні витрати підприємства» з метою подальшого аналізу та прийняття управлінських релевантних рішень щодо формування ефективної соціальної політики підприємства. Запропоновано відображення інформації щодо соціальних витрат у фінансовій звітності з метою гармонізації вітчизняної звітності до вимог глобальних викликів та вектору європейської інтеграції. Впровадження авторських пропозицій збільшить інформаційну прозорість бізнес-процесів підприємств з метою залучення інвесторів та забезпечення ефективної діяльності зі зацікавленими сторонами.

We have methodological approaches to accounting in social networks in a private company: documentation, balance sheet and rank. Jurisprudence, public administration in storefront management systems, in the United States, Social-Orthodox Transnistria. Socio-political analysis of public publications devoted to the classification of shop windows. Propounded in the systemic provincial territories. The title "Prevention of Political Development" and the subway of the provincial provincial political districts of the United States. It is propounded in the form of information about the situation of children in the country and its country in terms of harmonization of life with respect to all global social and political forces. For the first time, author preaching data is being clarified in connection with ongoing processes in the field of investment and strikes in the economic sphere. Rizik appeared neochikuvani chinnik zrostannya vartosti prog sotsialny values dae pidstavi vrazhati mainly zavdanni informatsiynih resources oblika sotsialnego vitrat, orientovany on zadovolenni require strategichny upravlinnya, as accurately as possible peredbachenni chinnik Oscillations sotsialny vitrat, vrahuvanni such chinnik in hodi formuvannya budgets i rozrahunka stage ie vplivu on the value vitrata Strategic informational area lnego vitrata,

peredbachennya iy zminite pid vplyvy obrany kontseptsiy upravlinni vitratami: minimizatsii vitrata in protsesi proektuvannya product h postupovoy znizhennya sotsialny vitrat in hodi Etap zhitteвого cycle produktsii Way bezperervnyh vdoskonalennya okremie kinds diyalnosti pidpriemstva visas private sotsnalt Showcase Etap Form tsinnosti product kalkulyuvannya vartosti Otsialniy iniiciamus svnishny direct. A significant increase in the entropy of the central process for achieving strategic goals of the organization, shards of redundancy, set to three more times ahead of the minds of the most dynamic, are more significant consumers with huge data) and students in all areas for which there is a legal right to reserve resources for reserve resources.

Ключові слова: управління витратами; соціальні витрати; соціальна відповідальність; інноваційний розвиток; стейкхолдери.

Keywords: vitrati management; social vitrati; social viddovnist; innovative development; stakeholder.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси (розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій) змінює роль обліку – він перестає бути тільки функцією управління підприємством, а виходить за його межі.

Драйвери інноваційного розвитку національних економік формують нові виклики щодо виживання людства у сучасних умовах господарювання. Тому розвиток концепції соціальної відповідальності на теперішньому вітку еволюції суспільства призвів до виникнення соціальної відповідальності саме на мікрорівні – суб'єктів господарювання. Ключовим аспектом при запровадженні системи корпоративної соціальної відповідальності є соціальні витрати підприємства.

У період посилення економічної кризи, загострення протиріч між контрагентами стратегія корпоративної соціальної відповідальності стає одним із способів досягнення конкурентних переваг підприємства та впливає на підвищення його вартості. Основна мета такої стратегії полягає в уникненні створення негативного впливу від виробничої діяльності фірми на зовнішнє і внутрішнє середовище, а за наявності фінансових можливостей – створення позитивних впливів діяльності економічної одиниці на оточення шляхом проведення ініціатив соціального змісту (підтримка незахищених верств населення, розвиток інтелектуальних здібностей працівників, організація недержавних пенсійних проектів).

Метою здійснення будь-яких витрат має бути формування ефекту (економічного, технологічного, інституціонального, екологічного тощо). Метою здійснення соціальних витрат є отримання насамперед соціального ефекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглянемо класифікаційні ознаки соціальних витрат для цілей бухгалтерського обліку. Відповідно до результатів контент-аналізу літературних джерел [1-4], можна зробити такий висновок, що, взагалі, на підприємствах України найпоширенішими напрямками соціальних витрат є соціальні виплати працівникам, витрати на соціальне страхування, зокрема відрахування на соціальні заходи та удосконалення умов і охорони праці.

На другому місці знаходяться витрати на фінансування соціальних проектів [5]. Третє місце посідають витрати на організацію харчування на підприємстві [6]. Найменш поширеними є витрати на оплату дитячого садка для дітей працівників підприємства, витрати на навчання працівників та їхніх дітей, витрати на утримання об'єктів соціальної інфраструктури підприємства та інші напрями здійснення соціальних витрат [7-8].

Постановка завдання. Метою статті є системне дослідження, критична оцінка теоретичних положень та діючої практики організації обліку витрат на авіатранспортних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, вся система бухгалтерського обліку має значне соціальне значення. Господарська діяльність підприємства здійснюється в інтересах певних груп суспільства, націлена на покращення рівня їх життя. Наприклад, покращуючи якість продукції, підприємство може збільшити обсяги її реалізації та розмір доходу.

Водночас використання якісної продукції може покращити умови життя суспільства і навіть сприяти збереженню здоров'я. Прибутковість підприємства забезпечує сплату податків, тобто держава отримує відповідні доходи, які в подальшому може направити на допомогу незахищеним верствам населення, охорону довкілля тощо. Окрім того, вигоду від діяльності підприємства отримує його персонал у вигляді заробітної плати. Також підприємство може здійснювати додаткові витрати на власний персонал: надавати премії, оплачувати проживання, відпустки, підвищувати його компетентність.

Тобто суб'єкти господарювання свідомо чи у відповідності до законодавчо-нормативних активів здійснюють соціальні витрати. Тому облік, в системі якого фіксуються всі операції підприємства, можна назвати соціальноорієнтованим.

Переважає більшість соціальних витрат призводить до отримання певних економічних і соціальних вигод. Проте такі вигоди, як правило, досить важко виміряти і відобразити в системі бухгалтерського обліку. Соціальні витрати, як правило, можна оцінити.

Інформацію про соціальні витрати вважаємо за доцільне збирати в системі управлінського обліку з метою подальшого аналізу та прийняття управлінських рішень. Зокрема, її можна відображати в управлінській звітності за формою, наведеною у табл. 1.

**Таблиця 1.
Звіт про соціальні витрати підприємства**

Вид соціальних витрат	Напрямок витрат (персонал, покупці, держава і суспільство, природне середовище)	Сума витрат, грн.	Обов'язковість понесення (обов'язкові / не обов'язкові)	Вид отриманої соціальної чи економічної вигоди	Рахунок витрат
Благодійна допомога дітям-сиротам	Суспільство	25000	Не обов'язкові	Підвищення іміджу підприємства	949
Сплачено курси підвищення кваліфікації економіста	Персонал	9500	Обов'язкові	Підвищення кваліфікації адміністративного персоналу	92
Сплачено заказ обідів для працівників	Персонал	25000	Не обов'язкові	Підвищено лояльність працівників	91

Як правило синтетичний облік обов'язкових соціальних витрат ведуть на рахунках 65 «Розрахунки за страхуванням» і 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», додаткових соціальних витрат – на рахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності». У фінансовій звітності підприємств обов'язкові соціальні витрати знаходять своє відображення у частині витрат на оплату праці і відрахувань на соціальні заходи у формах фінансової звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», №3 «Звіт про рух грошових коштів», а додаткові соціальні витрати відображають у складі інших операційних витрат у формі фінансової звітності №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та у примітках до фінансової звітності без деталізації.

Більшість додаткових соціальних витрат визначають на підприємстві у межах соціальної політики підприємства. Тому адміністрація підприємств має постійно оперувати інформацією щодо здійснення, обліку, контролю і внутрішньої звітності таких витрат для прийняття своєчасних і ефективних управлінських рішень.

На підставі вищезазначеного вважаємо за доцільне у форму фінансової звітності №2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)» додати статтю «соціальні витрати» як деталізацію інформації інших операційних витрат (табл. 2).

**Таблиця 2.
Запропоновані зміни до форми фінансової звітності
№2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)» (витяг)**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	237295	183810
...			
...			
Інші операційні витрати	2180	3252	2642
у т.ч. соціальні	2181	78	65

Така інформація може бути підставою для створення рейтингу соціально-відповідальних підприємств для подальшого впровадження принципів соціалізації українського підприємництва та удосконалення політики їх соціальної відповідальності.

Підприємства, які будуть лідерами за запропонованим рейтингом, матимуть переваги більшої частини населення щодо бажання влаштуватися на роботу, а інвесторів – щодо інвестування коштів.

Враховуючи зовнішні та внутрішні умови функціонування вітчизняних підприємств, на нашу думку, на сьогодні доцільно запровадити обов'язкове подання інформації про їх соціальну діяльність у Примітках до річної фінансової звітності.

Висновки. Таким чином, вітчизняний бізнес, незважаючи на недостатність державного регулювання щодо соціальної політики підприємств, відображення її результатів в обліку і звітності, все активніше бере участь у вирішенні соціальних проблем. Понесені витрати соціального характеру в багатьох випадках покращують імідж підприємства, підвищують його інвестиційну привабливість і прибутковість. Тому такі витрати варто виокремлювати в обліку, щоб забезпечити ефективне управління ними. На нашу думку для підвищення лояльності та стимулювання працівників необхідно запровадити облік людського капіталу на підприємстві.

Література.

1. Dale, B. G., & Plunkett, J. J. (2017). Quality costing. Routledge.
2. Drobyazko, S. (2018). Accounting management of enterprises' own of in the conditions of legislative changes. *Economics and Finance*, 10, 4-11.
3. Drobyazko, S. (2018). Features of tourism services accounting structuring in the information-oriented society. *Economics and Finance*, Volume, 6, 44-49.
4. Drobyazko S., Barwińska-Małajowicz A., Ślusarczyk B., Zavidna L., Danylovyh-Kropyvnytska M. (2019). Innovative Entrepreneurship Models in the Management System of Enterprise Competitiveness. *Journal of Entrepreneurship Education*, Volume 22, Issue 4, 2019. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Innovative-entrepreneurship-models-in-the-management-system-1528-2651-22-4-408.pdf>.
5. Drury, C. (2006). Cost and management accounting: an introduction. Cengage Learning EMEA.
6. Karaoglan, A. D., & Karademir, O. (2017). Flow time and product cost estimation by using an artificial neural network (ANN): A case study for transformer orders. *The Engineering Economist*, 62(3), 272-292.
7. Larson, E. W., & Gray, C. F. (2017). Project management: The managerial process. McGraw-Hill Education.
8. Shingo, S. (2019). A revolution in manufacturing: the SMED system. Routledge.

References.

1. Dale, B. G. and Plunkett, J. J. (2017), *Quality costing*, Routledge, London, UK.
2. Drobyazko, S. (2018), "Accounting management of enterprises' own of in the conditions of legislative changes", *Economics and Finance*, vol. 10, pp. 4-11.
3. Drobyazko, S. (2018), "Features of tourism services accounting structuring in the information-oriented society", *Economics and Finance*, vol. 6, pp. 44-49.
4. Drobyazko, S. Barwińska-Małajowicz, A. Ślusarczyk, B. Zavidna, L. and Danylovyh-Kropyvnytska, M. (2019), „Innovative Entrepreneurship Models in the Management System of Enterprise Competitiveness”, *Journal of Entrepreneurship Education*, vol. 22, no. 4, available at: <https://www.abacademies.org/articles/Innovative-entrepreneurship-models-in-the-management-system-1528-2651-22-4-408.pdf> (Accessed 15 Sept 2019).
5. Drury, C. (2006), *Cost and management accounting: an introduction*, Cengage Learning EMEA, Andover, UK.
6. Karaoglan, A. D. and Karademir, O. (2017), "Flow time and product cost estimation by using an artificial neural network (ANN): A case study for transformer orders", *The Engineering Economist*, vol. 62(3), pp. 272-292.
7. Larson, E. W. and Gray, C. F. (2017), *Project management: The managerial process*, McGraw-Hill Education, NY, USA.
8. Shingo, S. (2019), *A revolution in manufacturing: the SMED system*, Routledge, London, UK.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2019 р.